
MEDIJI

Pregledni rad
UDK 654.195(497.5 DUBROVNIK)
Primljeno: 12. 7. 2013.

*Adriana Tomašić**

70 godina Hrvatskog radija – Radiopostaje Dubrovnik

Sažetak

Nakon Radio Zagreba, Radio Dubrovnik najstarija je radijska postaja na ovim prostorima koja je od svojega osnutka, daleke 1942. godine, postala neodvojivim dijelom javnog života grada. Tijekom godina, tehnološki se unaprijeđujući, rastući kadrovski i programski, Radio Dubrovnik pokrivaio je svojim programom sva područja javnog života, posebno njegujući tradiciju i kulturnu baštinu Grada, njegov duhovni trag, identitet i posebnost. Ne prestajući emitirati ni u najtežim trenucima neprijateljske opsade Dubrovnika u Domovinskom ratu, Radio Dubrovnik bio je sa svojim slušateljima u skloništimama i s braniteljima Grada na prvoj crti bojišnice. Glas Hrvatskoga radija Radio postaje Dubrovnik nije bio samo prva i najčešće jedina informacija o ratnim zbivanjima na području Dubrovnika, bio je to glas prkosa i nade, glas slobode. Cjelinom svojega vlastitoga informativnog programa, Radio Dubrovnik i danas sustavno prati gospodarski, turistički, politički, kulturni, vjerski i javni život na području Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Za uspješno promicanje Dubrovnika, Hrvatski Radio – Radio postaja Dubrovnik, dobitnik je *Nagrade Dubrovnika*.

Ključne riječi: javni radio, tradicija, vjerodostojnost medija

* Autorica Adriana Tomašić je urednica Hrvatskog radija – Radio Dubrovnika, e-mail: adriana.tomasic@hrt.hr

MEDIA

Review article

UDK 654.195(497.5 DUBROVNIK)

Received: December 12th, 2013*Adriana Tomašić**

70 years of Croatian Radio – Dubrovnik Radio station

Summary

Radio Dubrovnik is the second-oldest radio station in the region after Radio Zagreb. It has been an integral part the public life in the city from its very beginning in 1942. Over the years, Radio Dubrovnik has continued to advance technologically and develop and grow in terms of its human resources and programming. The station has covered every aspect of public life, taking special care to nurture the city's traditions, cultural heritage, spirit, identity and individuality. Radio Dubrovnik remained on the air even during the most difficult moments, continuing to operate while the city was under enemy siege during the Homeland War. The voice of Croatian Radio – Radio Dubrovnik was not only the first and often the only source of information about the war, it was the voice of defiance, hope and freedom. Radio Dubrovnik's news department diligently follows economic, tourism, political, cultural, religious, sports and civic events in the Dubrovnik area and Dubrovnik – Neretva County. Croatian Radio – Dubrovnik Radio Station is recipient of the Dubrovnik Award for excellence in promoting the city of Dubrovnik.

Key words: public radio, tradition, media credibility

* Author Adriana Tomašić i san editor at Hrvatski radio – Radio Dubrovnik, e-mail: adriana.tomasic@hrt.hr

Halo radio

*„Halo, halo, ovdje Radio Zagreb.
Pozdravljamo naše prve slušaoce
i molimo da nam odmah javite
kako nas čujete.“*

Tim riječima glumice, književnice i prevoditeljice, prve spikerice Radio Zagreba, dubrovkinje Božene Begović, izgovorenima u eter 15. svibnja 1926. godine, u 20 sati i 30 minuta, počelo je emitiranje radijskog programa u Hrvatskoj, a istog datuma, tri desetljeća poslije i televizija je postala dio svakidašnjice. „Uoči prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske, 9. travnja 1942. godine, službeno je otvorena dubrovačka radijska postaja i toga je dana prvi put pred njezinim mikrofonom otpjevana hrvatska državna himna.“¹ Sedamdeset godina postojanja Radio Dubrovnika važna je obljetnica i prilika saznati nešto više o burnoj povijesti radija u Dubrovniku i proširiti dosadašnje spoznaje sjećanjima onih koji su na poseban način, poslovno ili privatno, bili vezani za Radio Dubrovnik. Temelje radiodifuzije u Hrvatskoj, u ožujku 1924. postavila je skupina uglednih intelektualaca i poslovnih ljudi osnovavši Radio klub Zagreb. Nakon dvogodišnjih napora uspjeli su pribaviti koncesiju i druge državne potvrde i utemeljiti Radio Stanicu Zagreb koja je počela s emitiranjem 15. svibnja 1926. godine u 20 sati i 30 minuta. Prema napisu lista *Hrvatski krugoval*, Državnog zavoda za krugovalnu službu, osnovanog 17. siječnja 1942. godine, tijekom 1942. godine u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj proradile su i prve lokalne radijske postaje – u travnju je utemeljena Državna krugovalna postaja Dubrovnik (koja je prema dostupnim podacima u probni rad puštena 16. ožujka 1942. godine), a u prosincu 1943. godine počela je s radom postaja u Osijeku.

¹ *Hrvatski krugoval*, Zagreb: godina III, br. 1, 3. siječnja 1943.

Radio Dubrovnik kroz povijest

Već sedam desetljeća danas prenapučeni eter bogatiji je za valove Radio Dubrovnika. Povijesno iskustvo potvrđuje da su sve civilizacijski relevantne pojave već u začetku bolje bile prihvaćene u onim sredinama koje su imale bolje gospodarske, kulturne i druge opće uvjete. Radio je bio takva pojava, a Dubrovnik takva sredina. Nije slučajno baš Dubrovnik, poslije Zagreba, bio prvi hrvatski grad koji je dobio svoju radiopostaju. Ona nije nastala kao projekt neke društvene ili državne strukture, nego je nastala iz stvaralačkog entuzijazma ljudi koji su prepoznali jedinstvene mogućnosti novoga medija i značenja njegovoga utemeljenja. „Zamisao da se u Dubrovniku provodi razglasna služba i da se kasnije od nje razvije krugovalna postaja, jest zamisao samih Dubrovčana, a može se reći da su je oni sami i ostvarili uz suradnju hrvatske oblasti u Dubrovniku.“² Hrvatski radio, u sklopu kojega je i Radio Dubrovnik, danas djeluje pod okriljem Hrvatske radiotelevizije, u okružju stotinjak komercijalnih postaja koje rade na temelju profita, a s obzirom na ulogu koju, u stvaranju javnosti, javnog mnijenja i civilnog društva, a time i demokracije, ima javni radio, nalazi se u zahtjevnom položaju u kojem se danas posvuda u svijetu nalaze javni RTV sustavi.

Javni radio, pa tako i Hrvatski radio – Radiopostaja Dubrovnik, trebao bi biti dostupan svim državljanima, pridonositi stvaranju i očuvanju kulturnog nacionalnog identiteta, osigurati sudjelovanje u programu različitim skupinama društva, biti nezavisan od svih posebnih interesa, poticati slobodu i kreativnost novinara, a prema slušateljima se odnositi kao prema javnosti, a ne kao potrošačima, uz poštovanje etičkih zahtjeva profesije. Radio je imao kratak prekid u emitiranju, otprilike jednu godinu, ali je 18. listopada 1944. godine emitiranje nastavljeno, otkada Radio Stanica Dubrovnik, a od 1991. godine Hrvatski Radio Dubrovnik, u kontinuitetu prati život i životne potrebe lokalnog stanovništva. U početku se program emitirao i do osam sati (uglavnom preuzeti program). Prostorije Krugovalne postaje Dubrovnik bile su u Klubu pomoraca na dubrovačkoj Peskariji, a čujnost je na počecima bila ograničena na malo područje.

„Već 14 dana nakon proglašenja Nezavisne Države Hrvatske, 24. travnja 1941. godine, poznato je da su jedan mikrofoni i zvučnik postavljeni

² *Hrvatski krugoval*, Zagreb: godina III, br.1, 3. siječnja 1943.

na Palači Sponza, bili izvor dnevnih vijesti i obavijesti. Kako se *fetivim* Dubrovčanima, onima koji su se smatrali *pravima*, nije sviđao sadržaj emitiranog, a kako ni zvuk nije baš bio savršen, radio je dobio pogrdno ime – *Radio Bročina*. Tako je bilo gotovo do kraja 1941. godine, a kako se zbog jake dubrovačke zime smanjio i broj slušača, rodila se ideja o stvaranju vlastite radiopostaje. U travnju 1942. godine, s dubrovačke palače Sponza začula se melodija *Oj more duboko, sva moja radosti...*“, koja je označila početak rada Državne krugovalne postaje Dubrovnik, čiji se program mogao čuti u Splitu, Sarajevu, Biogradu, Bariju, a katkad i u Zagrebu. Iz male razglasne stanice u Sponzi, čiji je jedini zvučnik bio montiran na Orlandovu stupu, začeta je buduća dubrovačka radiopostaja. Emitirajući kasnije kratko i iz zgrade Lučkog poglavarstva u gradskoj luci, povijest radija na jugu Hrvatske nastavlja se novim epizodama o čemu svjedoče tek škrta i nedostatna zabilježena svjedočenja njenih protagonista. Dotadašnji tehničar Vinko Cvjetković i poznati stručnjak Šime Torbarina predložili su Ivu Peku, tadašnjem šefu dubrovačke podružnice Izvještajnog i promidžbenog ureda Nezavisne Države Hrvatske, dogradnju malog odašiljača. Na temelju sheme koju je izradio Torbarina, Cvjetković je od dostupnog materijala konstruirao 10-wattni odašiljač koji je s uspjehom proradio 16. ožujka 1942. godine. Proba je izvedena samo sviranjem gramofonskih ploča, da se ne bi odali Talijanima, pred kojima se sve radilo u najvećoj tajnosti i koji su, nastojeći talijanizirati Dubrovnik, nešto kasnije na Žarkovici instalirali svoj odašiljač, a studio smjestili u pansion *Viktorija*, zapisao je V. Cvjetković.³

S redovitim programom počelo se 9. travnja 1942. godine. Kroničari su zabilježili da je u eter dubrovačke radiopostaje prvo emitirana pjesma *Oj, more duboko ...* Otada je, upravo tom pjesmom, nekoliko godina najavljivan program.

U svojem govoru 9. travnja 1944. godine, na drugu godišnjicu emitiranja Državne krugovalne postaje Dubrovnik, Ivo Peko je između ostaloga istaknuo: „Započeli smo pred dvije godine u onom metežu i naletu talijanske soldateske, koja nam je znala pričati o svome 'prijateljstvu i savezništvu', no jedina bojazan u danima našeg osnutka bila je, hoće li ono to odobriti i dozvoljavati naš rad i obstanak. U takvoj psihozi nabačeno je gotovo kao slučajno talijanskom zapovjedniku, da bi u Dubrovniku trebala krugovalna postaja. On se složio i iskazao se čak i

³ Nikola Vončina, *Dvanaest prekratkih godina: 1941.-1953., Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1997: 50

spremljivim, da iz Zadra dobavi neku malu aparaturu. Naš prijatelj, njegov subesjednik (tadašnji veliki župan u Dubrovniku – op. N.V.) je žurno prihvatio, da to nije potrebno, jer da mi aparaturu već imamo, samo se traži njihovo odobrenje. On je velikodušno izjavio – 'Prego, senz'altro!!' A mi nijesmo čekali ni 24 sata da se oglasimo sa: 'Ovdje krugovalna postaja – Dubrovnik!' Tko pozna Talijane i zna (...) za čim su išli u Dalmaciji, posebno u Dubrovniku, čudit će se kako su trpili ovo najmanje krugovalno derište, koje im je pjevalo i govorilo hrvatski. Bilo je očito da smo ih nadmudrili. Kasnije pak, kada smo čvršće stali na noge, kada smo postali državna ustanova, teško je bilo 'saveznicima i prijateljima' jednostavno, bez komplikacija i prosvjeda dokinuti život takvoj jednoj ustanovi. Pa su nas prividno pustili na miru i trpjeli, a s druge strane rušili gotovo na svakom koraku (cenzura rasporeda, konkurentna postaja 'Voce del Adriatico', prekidanje izvedaba 'Silenzio radio' radi tobožnje opasnosti od napadaja iz zraka i sl.) Naš brod se megjutim otisnuo do kraja i mi smo ipak zaplovili svemirskom pučinom nošeni idealizmom. Naš slabi val se ipak probijao eterom i unosio u hrvatska srдца vedrine, duha i poleta. Simpatije sugradjana i našeg naroda uobće bile su na našoj strani, razumijevanja kod mjerodavnih davala su nam nove snage. I mi smo se oporavljali od početničkih griesaka. Svakoga dana smo smišljali nova sredstva i načine za poboljšanje službe. Javljali su nam se izvagjači i naša postaja je uključila u svoju službu sve ono što je u Dubrovniku bilo od vrijednosti. U ljetu 1942. stigli su izaslanici »Hrvatskog krugovala« iz Zagreba sa nekoliko sanduka tvoriva za gradnju novog odašiljača i ostale potrebe. Radovima je odmah započeto. (...) Međutim prostorije u Sponzi su postale preuzke. Trebalo je seliti. Hrvatske oružane snage su izašle u susret, pa smo se smjestili na prvi kat sgrade Lučkog poglavarstva... Nastalo je novo razdoblje života dubrovačke postaje. Zagreb nas izdašno pomaže tvorivom i novčanim sredstvima pa zahvaleći tome kao i predanom radu namještenika već stručno osposobljenih za ovu specijalnu službu, te naših izvogjača, naša postaja stiče zavidan ugled u gradu Dubrovniku i na širokom području gdje se čuje... Kapitulacija Italije donosi nove nevolje Dubrovniku, posebno našoj postaji. Talijanska soldateska iako obezglavljena nije propustila ni ovu prigodu da nam, makar i u trenutcima svog izdisaja, napakosti. Za nekoliko dana sgrada je okupirana i prvi put od obstanaka postaja je zamukla. Zahvaleći samo pometnji i panici kraljevskih talijanskih generala, kojima se preko noći ugasila zvijezda sreće, naša je postaja ostala čitava. (...) Odlazak Talijana stvara nam zatim nove mogućnosti i novog poleta. U prvom redu dopala nas je sreća, da se još jednom, a to znači

svakako i konačno, selimo. Prekrasna vila »Dubravka« na Pilama, do kapitulacije Italije sielo »Istituto di cultura Italiana« kao da je stvorena za krugoval. Sgrada je brzo preuređena i već početkom studenog 1943. iz nje odlazi u eter hrvatska pjesma i rječ“.⁴ Otada, pa sve do danas, dubrovački radio još emitira iz vile Dubravka koju je sagradio brodovlasnik Federiko Glavić 1902. godine. Dužina programa Državne krugovalne postaje Dubrovnik tijekom tri i pol godine njezina rada varirala je od 5 do 10 sati na dan, nedjeljom i dulje. U *govornom dijelu*, kako bilježi Nikola Vončina u *Priložima za povijest radija u Hrvatskoj II*, radili su, između ostalih, ravnatelj Ivo Peko, bivši novinar zagrebačkog *Obzora* Rudimir Roter, a spiker je bio Mavro Škerl. Dio programa provodio se prema programskim obrascima onoga vremena koje je oblikovao Državni zavod za krugovalnu službu uz vijesti Hrvatskog dojavnog ureda *Croatia*. Od 11. rujna 1944. godine, spikeri su emitiranje počinjali riječima „*Ovdje Hrvatski krugoval – odašiljač Dubrovnik*“. Nakon što su partizanske jedinice 18. listopada 1944. ušle u Dubrovnik, među uhićenima je bio i Ivo Peko koji je sa skupinom žrtava, mučenicima s Dakse, kao žrtva jugokomunističkog terora strijeljan na tom otoku u noći s 24. na 25. listopada, svega šest dana nakon ulaska partizana u Grad. Nakon ulaska partizana, istog dana, 18. listopada 1944. godine u 19,00 sati, oglasio se Radio Dubrovnik i tako postao prva radiopostaja koja je emitirala program na tada oslobođenom području Jugoslavije. Emitiranje je, prema tekstu Vinka Cvjetkovića, trajalo do 21 sat istoga dana. „Nakon tri dana, 21. listopada stanicu je preuzeo Propagandni odjel Okružnoga NOO-a, te je ponovno bila uvedena neredovita emisija koja se održavala 5 – 6 dana, kada je opet obustavljen rad i svi namještenici stavljeni na raspolaganje Okružnom NOO-u Dubrovnik“, zapisuje Cvjetković. Redovito emitiranje počelo je 31. siječnja 1945. godine.

Važno je zabilježiti da je Radio Dubrovnik, uz informativnu, s posebnom pažnjom razvijao i širu javnu i kulturnu funkciju. Praktički od svojih početaka postao je središte svih događaja u kulturnom i javnom životu Dubrovnika koji su u to vrijeme najčešće bili i potaknuti, odnosno ostvareni u krugu njegovih suradnika. Upravo u takvoj sredini nastala je i ideja o Dubrovačkim ljetnim igrama, inicirane su i druge dubrovačke kulturne institucije, te lokalna novinska glasila, a već u prvom desetljeću u Radio Dubrovniku djelovali su: Mješoviti zbor, Ženski sekstet, Komorni orkestar, Tamburaški sastav, Gudački kvartet, dječji zbor i više drugih

⁴ Nikola Vončina, *Dvanaest prevratnih godina:1941.-1953.*, *Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1997: 50.

stalnih ili povremenih komornih sastava i klapa dalmatinske pjesme. U počecima u programu su sudjelovali Gradski orkestar, Katedralni zbor i kazališna družina koja je 1943. godine prerasla u Hrvatsko državno kazalište. U predgovoru izdanja *Radio Dubrovnik 1945-1950*, tiskanog za unutarnju upotrebu kao rukopis u samo dvije stotine numeriranih primjeraka, ostalo je zapisano kako je „među zadacima postavljenim Petogodišnjim planom na području prosvjete, kulture i propagande, a u cilju potpunog likvidiranja primitivnosti i zaostalosti svake vrste, radiu data osobita važnost. Ta važnost proizlazi iz općih postavaka socijalističkog razvitka u pravcu kulturnog i političkog izdizanja masa s jedne strane, te iz specijalnih izražajnih mogućnosti radija kao takovog s druge strane. Brzo i vjerno reagirati na sva zbivanja, dati im potrebno marksističko objašnjenje i učiniti ih pristupačnima širokim slojevima, to je zadatak radija. Približiti udaljenom, upoznati sa svim dostignućima ljudske ruke i uma, rasčlaniti vrijedno i napredno od nazadnog i obmana, zadatak je socijalističkog radija“.⁵

Godine 1950. dobiven je novi odašiljač izrađen u radionicama Radio Zagreba i otada se Radio Dubrovnik izdvaja u posebnu ustanovu kao rezultat „novopodijeljenih i novonastalih društvenih, kulturnih i političkih forma rada. Planskim uzdizanjem novih kadrova i izgradnjom samih uređaja, bilo je moguće razvijati nove forme rada. Organizirana su uredništva, ostvarena široka dopisnička mreža, angažirani mnogi kulturni i javni radnici čime je stvorena mogućnost za tumačenje i postupanje s problemima čitave Oblasti“.⁶

Tijekom godine obavljene su i manje građevinske adaptacije i montirani novi studijski uređaji, a oba odašiljača, kao i studijski uređaji domaći su proizvod, zapisuje Nikola Vončina. Utvrđeno je da je u Radio Dubrovniku ukupno bilo zaposleno 38 ljudi – od kojih je umjetničko osoblje činilo 11, novinarsko osoblje 9, tehničko osoblje 9 i privredno-administrativno osoblje 9.⁷ I u promijenjenim društvenim i političkim okolnostima koje su na području bivše Jugoslavije nastupile završetkom Drugoga svjetskog rata, Radio Dubrovnik je od početka bio u organizacijskom sustavu nacionalnog radija, razvijao se ciklički.

⁵ *Radio-Dubrovnik 1945-1950.*, predgovor

⁶ *Radio-Dubrovnik 1945-1950.*, predgovor

⁷ Nikola Vončina, *Dvanaest preovratnih godina:1941.-1953., Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1997: 203.

„Prateći potrebe i razvitak sredine u kojoj djeluje i njezine obvezujuće tradicije, Radio Dubrovnik je prvi u našem medijskom prostoru uveo posebne emisije o turizmu i pomorstvu. Upravo emisija iz pomorstva Radio Dubrovnika s početka pedesetih bila je prototip *Pomorske večeri*, jedne od najstarijih emisija Hrvatskoga Radija. Prvi izravan prijenos, svjedoče oni s dugim pamćenjem, bio je u ljeto 1951. iz *Gradskoga porta* kada je Petar Kušelj prenosio vaterpolski susret između dubrovačkog *Juga* i splitskog *Jadrana*“.⁸ Skroman odašiljač Radio Dubrovnika čuo se razmjerno daleko prema morskom pojasu, odnosno na mnogim otocima, pa i na brodovima koji su plovili srednjim i južnim Jadranom i po bližim dijelovima mediteranskog akvatorija, ali (pogotovo noću) ne i na onim dijelovima hrvatske obale i njezina zaleđa čija je ortografska konfiguracija priječila kvalitetan prijam njegova signala. Pa iako se na njegovu programu, zapisuje Nikola Vončina, već godinama (sve dane u tjednu, osim ponedjeljka i četvrtka, u 13 sati i 30 minuta) bila ustalila emisija *Iz Dalmacije*, za koju je izvješćivalo nekoliko dopisnika iz važnijih priobalnih mjesta od Splita na jug, ponajviše se pozornosti u obavijesno-političkim emisijama ipak pridavalo životu na južnohrvatskim otocima i, naravno, onome u samom gradu i njegovoj okolici.

Uz emisiju *Kroz Dubrovnik*, koja je od konca četrdesetih bila na rasporedu svakoga dana u 17 sati, više je govornih emisija bilo posvećeno kazališnim, glazbenim, sportskim i drugim zbivanjima u Dubrovniku, pa je to programu, osim spomenutog regionalnog, davalo i izrazito gradsko obilježje. No po onome što se iz (nažalost, više nego skromnih) sačuvanih izvora o programu od 1952. do 1955. može razabrati, vrlo su važno mjesto zauzimala teme iz pomorstva, kao tradicionalne grane dubrovačke privrede, pa bi se moglo reći da je Radio Dubrovnik donekle bio pomorski, pa i turistički radio, jer se u jednom njegovu kratkom historijatu koje je uredništvo Radio Dubrovnika godine 1996. pripremio kao prilog za, nažalost neobjavljenu monografiju o sedamdeset godina djelovanja Hrvatske radiotelevizije (1926.-1996.), navodi da je uz emisije o pomorstvu, „Radio Dubrovnik ... početkom pedesetih godina ... prvi u našem medijskom prostoru uveo posebne emisije o turizmu“.⁹

Agencijsko i drugo gradivo za svoje vijesti, Radio-stanica u Dubrovniku, uz one u Rijeci i Osijeku, već je godinama primala vlastitim

⁸ Prema razgovoru s Davorom Mojašem, urednikom HR - Radio postaje Dubrovnik od 2000.-2008.

⁹ Nikola Vončina, *TV osvaja Hrvatsku - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj III (1954.-1958.)*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1999: 62.

telegrafskim uređajima iz središnjeg uredništva vijesti Radio Zagreba, a u svojem je sastavu imala i nekoliko, pretežno manjih ansambala koji su danomice „uživo“ izvodili (a tek povremeno, zbog oskudice uređaja te magnetofonskih vrpca i gramofonskih folija, i snimali) programe ozbiljne, zabavne i narodne glazbe. Programi radio Dubrovnika (na valu 212,4) emitirali su se u ranom poslijepodnevnom bloku (od pretežno između 12,30 i 13 sati do između 15 i 16,30 sati) i u večernjem bloku (od 17,30 ili 18 do 22 ili 22,30 sati), dok se nedjeljom emitiralo u tri bloka, s jednosatnim ili dvosatnim stankama između jutarnjeg, podnevnog i poslijepodnevno-večernjeg bloka.¹⁰ U prikazu za 1954. godinu navodi se kako je „Područni studio Dubrovnik imao ukupno 2.344 sati programa od čega 1.661 muzičkog i 683 sata govornog programa. Na ozbiljnu muziku otpada 34%, na laku muziku 55%, a na narodnu muziku 11% muzičkog programa. Razmjerno velik dio govornog programa uvjetovan je pomanjkanjem gramofonskih ploča i magnetofonskih vrpca. Reklamnom službom i željama Studio Dubrovnik je ostvario 2039050 dinara. Na dan 31. prosinca 1957. Radio Dubrovnik imao je ukupno 36 službenika, od kojih 8 novinara, u muzičkom odjelu 3, spikera 4, inspicijenata-manipulanata 3, tehničara 6, telegrafista 4, administrativnog osoblja 4 i pomoćnog osoblja 4.“ Radio Dubrovnik emitirao je od 13 do 15 i od 19 do 23 sata (nedjeljom od 6,30 do 8,30, od 13 do 15 i od 19 do 23 sata).¹¹ U programu Radio Dubrovnika 1958. godine emitirane su emisije Školskoga radija Radio Zagreba, a 1959. godine Radio Dubrovnik, još nepovezan u mrežu s Radio Zagrebom, emitirao je samo vlastite programe – od 13 do 15, te od 18,30 do 22,30 sati (nedjeljom i praznikom od 7,30 do 9,30, od 13,30 do 15, te od 18,30 do 22,30 sati). U sklopu tih vlastitih programa, Radio Dubrovnik s magnetofonskih vrpca poslanih iz Zagreba, radnim je danom emitirao dvadesetominutne programe Školskoga radija. U proljeće 1961. godine, stavljen je u pogon 50-metarski antenski stup na Srđu i dvo-kilovatni srednjovalni odašljak koji je u sinhronu mrežu uključen tek 1966.¹²

¹⁰Nikola Vončina, *TV osvaja Hrvatsku - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj III (1954.-1958.)*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1999: 60-62.

¹¹Nikola Vončina, *TV osvaja Hrvatsku - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj III (1954.-1958.)*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 1999: 271-272.

¹²Nikola Vončina, *RTV Zagreb 1959.-1964. - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj IV*, Zagreb: Hrvatski radio Zagreb, 2001: 262-269.

Radio Dubrovnik u Domovinskom ratu

U povijesti Radio Dubrovnika izdvaja se razdoblje Domovinskog rata 1991. i 1992. godine u kojem su Dubrovnik, njegova okolica i jug Hrvatske bili izloženi barbarskoj srpsko-crnogorskoj agresiji. Potpuno blokiran s kopna, s mora i iz zraka, Dubrovnik je proživio najdramatičnije dane i najteža razaranja u svojoj dugoj povijesti. To je bilo i najteže razdoblje za Radio Dubrovnik koji nijednoga trenutka nije prekinuo svoje emitiranje. Iz ratnog studija, popularno zvanog *Podmornica*, od 1. listopada do 22. prosinca 1991. godine, objavljeno je 1560 informativnih emisija. Neprijateljske granate nisu ih mogle prekinuti, pa ni onu čije objavljivanje je trajalo upravo u trenutku u kojem je zgrada Radio Dubrovnika bila izravno pogođena. Nažalost, i iz tih dana rijetke su sačuvane snimke pojedinih emisija ili javljanja novinara. Ostaju samo poneki fragmenti programa i reportaže s terena, razgovori s hrvatskim braniteljima snimljeni od 1992. do 1995. godine. Emisije *Požor – odmor* i *Program za branitelje*, svaka na svoj način, bile su uz hrvatske branitelje i njihove obitelji u tim najtežima danima za Dubrovnik i dubrovačko područje. Glas Hrvatskoga radija - Radio Dubrovnika u Domovinskom ratu nije bio samo i najčešće prva i jedina informacija o ratnim zbivanjima na području Dubrovnika, bio je to glas prkosa i nade, glas slobode. Novinari i tehničari Radio Dubrovnika, koji su svoj posao obavljali u tome povijesnom vremenu, uz svoje rodoljublje potvrdili su i dostojanstvo jedne profesije, medija u kojem rade i iznova afirmirali Radio Dubrovnik. Prema dostupnim podacima, on i danas ostaje vjerodostojna, profesionalna i najslušanija radiopostaja u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, gradu Dubrovniku i na cijelom jugu Hrvatske.¹³

Radio Dubrovnik od početaka pa do današnjega dana ostao je dubrovačko uredništvo s najvećim brojem dobrih novinara. Ni lokalna tiskana glasila, a još manje dopisništva nacionalnih listova, ili nove privatne radijske postaje osnovane posljednjih godina nisu mogle dostići Radio Dubrovnik po broju novinara specijaliziranih za kvalitetno praćenje pojedinih sastavnica društvene zbilje, zapisuje dr.sc. Đorđe Obradović, govoreći o dubrovačkom novinaru Rudimiru Roteru u „Kvalitativnoj

¹³ Prema istraživanju tvrtke Mediametar, ožujak 2006. godine

analizi sadržaja Roterovih napisa“, objavljenoj u knjizi *Djelo novinara Rudimira Roter*.¹⁴

Program i organizacija Radio Dubrovnika

Iako je danas dio mreže nacionalnog radija, Radio Dubrovnik je oduvijek imao posebno mjesto. Vladajuće strukture svakoga sustava znale su prepoznati potencijalnu važnost toga medija za razvoj kulturnih procesa i aktivnosti Dubrovnika i širega dubrovačkog područja. Danas regionalne radiopostaje kreiraju svoje emisije prema željama i zanimanju lokalnog slušateljstva, a programske zadaće povezane su sa svakodnevnim životom na užem i širem području emitiranja programa. Područne radiopostaje prema svojoj programskoj shemi i izboru prenose neke od informativnih emisija Prvoga programa, a u svojim specijaliziranim emisijama izvještavaju slušateljstvo o političkim, gospodarskim i turističkim temama, problemima u lokalnom prometu, o opskrbi, komunalnim djelatnostima i lokalnoj samoupravi, kulturnim zbivanjima, sportskim događajima i mnogim drugim temama. Radio Dubrovnik prati sve važnije događaje u Dubrovačko-neretvanskoj županiji i tijekom godine sustavno prati gospodarski, turistički, politički, kulturni, sportski, vjerski i javni život Županije i grada Dubrovnika, posebnu pozornost posvećujući programskim sadržajima vezanima za Festu sv. Vlaha – Dan grada, Blagdan sv. Leopolda Bogdana Mandića – Dan Dubrovačko-neretvanske županije, te Dubrovačkim ljetnim igrama, Danu dubrovačkih branitelja i blagdanskom ozračju u završnici godine. Emitirajući vlastite vijesti i Dnevnik, preuzimajući dio informativnog programa Prvog programa Hrvatskoga radija, Radio Dubrovnik ostvaruje sadržajan i osmišljen informativni program, obogaćen i posebnim tjednim kontaktnim emisijama, dokumentarno-informativnim i drugim tematskim sadržajima, pripremajući redovito emisije i za ostale programe Hrvatskoga radija.

Programska shema Radio Dubrovnika ustalila se na tzv. zimskoj i ljetnoj, koje se neznatno razlikuju prilagođavajući se ljetnom, odnosno zimskom ritmu života grada. Program regionalnih centara, pa tako i Radiopostaje Dubrovnik, temelji se na javnoj ulozi HRT-a, uz znatan

¹⁴ Grupa autora: *Djelo novinara Rudimira Roter*, ur: Đorđe Obradović, Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, 2007: 202.

utjecaj lokalnih i regionalnih pitanja, praćenju svih društvenih zbivanja na određenom području, a na temelju istraživanja u programske sheme redovito se uvode nove rubrike i emisije. U informativnom programu Radiopostaje Dubrovnik surađuju svi stalno zaposleni novinari, nekoliko stalnih suradnika kao i dopisnici iz Vele Luke, Blata, Korčule, Župe dubrovačke, Dubrovačkog primorja, Pelješca, Metkovića, Ploča, Mljeta i Konavala. Uz njih, u informativnim emisijama svoje prinose povremeno daju i suradnici glazbene redakcije, a po potrebi preuzimaju se i prilozi koje rade kolege u drugim regionalnim centrima, te novinari Prvog programa Hrvatskoga radija.

Važan dio programa Hrvatskoga radija – Radio postaje Dubrovnik čini i glazbeni program koji posebnim emisijama prati aktualnu dubrovačku i hrvatsku glazbenu scenu. Uz emisije koje nude aktualne trendove popularne glazbe, Radio Dubrovnik ponosan je i na bogat fundus svoje arhive u kojoj su sjajne izvedbe mnogobrojnih koncerata iz glazbenog programa najpoznatije ljetne kulturne manifestacije *Dubrovačkih ljetnih igara*.

Hrvatski radio–Radiopostaja Dubrovnik emitira 24 sata na dan – od sedam sati ujutro do ponoći vlastiti program s trima preuzetim informativnim emisijama Prvog programa, a od ponoći do sedam sati ujutro prenosi Drugi program HR, osim ponedjeljkom kada se prenosi Pomorska večer Prvog programa te se nakon ponoći ostaje na frekvenciji Prvog programa. Program Radio Dubrovnika organiziran je po redakcijama – u novinarskoj redakciji novinari rade informativni program i ostale specijalizirane emisije, redakcija programa priprema glazbeni dio programa i posebne emisije. Odjel tehnike zadužen je za tehničku izvedbu, snimanja, izravne prijenose i informatičku potporu, opći odjel bavi se općim poslovima i računovodstvom, a odjel marketinga brine o marketinškom dijelu programa. Od svibnja 2003. godine Radio Dubrovnik dostupan je svojim slušateljima i na mrežnoj stranici – najprije na adresi radiodubrovnik.com, a od svibnja 2008. na domeni radiodubrovnik.hrt.hr. Prvi digitalni dnevnik emitiran je 21. veljače 2004. godine, a 31.12. te iste godine program Radio Dubrovnika prvi put se čuo putem interneta, emitiranje je trajalo 72 sata, a realizaciju *streaminga* tehnički je osmislio i realizirao Zlatko Vlahušić. Hrvatski radio–Radiopostaja Dubrovnik svaki dan emitira 17 sati vlastitoga programa od 7.00 do 24.00 sata, na matičnoj frekvenciji 105 MHz-a iz vile *Dubravka*, na adresi *Branitelja Dubrovnika 21*. Osim na matičnoj frekvenciji s odašiljača na Srđu, snage 5 Kw, emitira još na deset frekvencija na UKV

području: Gruda 89,5 MHz, Lopud 106,5 MHz, Slano 103,7 MHz, Ston 105,9 MHz, Rota 88,2 MHz, Korčula 103,8 MHz, Blato 97,2 MHz, Vela Luka 101,1 MHz, Lastovo 106,2 MHz i Metković 107,1 MHz. Moderni radijski trendovi zahtijevaju dodatnu interaktivnost među regionalnim centrima, pa se budućnost razvoja regionalnih centara dijelom temelji na intenzivnijoj interakciji među centrima. Svakodnevna razmjena informacija, zajedničko ostvarenje programa i događaja mogući su način razvoja regionalnih postaja Hrvatskoga radija.

Novi mediji okosnica su budućeg razvoja regionalnih centara. Pred Hrvatski radio u cjelini, pa tako i pred osam regionalnih centara, digitalna budućnost postavlja nove izazove u novinarskom, produkcijskom i programskom razvoju. Mogućnost prezentacije programa na web stranicama, *streaming* program, jednim dijelom i *videostreaming* program, uz znatnu mogućnost interakcije sa slušateljima i povećana mogućnost promocije i prezentacije, jedan je od budućih ciljeva Hrvatskoga radija. Programska orijentacija regionalnih centara temelji se na javnoj ulozi HR-a i posebnostima okoline u kojoj djeluju. Svaki je centar pri vrhu slušanosti u svojem okruženju, a budućnost programske orijentacije regionalnih centara zasniva se na prepoznavanju regionalnih i lokalnih potreba, uz snažnu potporu razvoju te ispunjavanju uloge javnog medija. Važan dio toga razvojnog plana jest pokretanje mreže Hrvatskoga radija kao poveznice svih programa HR-a, a jedan od najvećih izazova modernog doba javnoga radija je i razvoj novih medija uz stalnu potrebu za educiranjem i specijalizacijom novinara, a s obzirom na programski, tehnički i tehnološki razvoj radija, javlja se intenzivna potreba za racionalizacijom rada u regionalnim centrima. Moderno tržište zahtijeva financijsku, kadrovsku i programsku disciplinu, dodatno obrazovanje zaposlenih, a interdisciplinarnost i multipraktičnost, te brzo reagiranje na razvoj tržišta i tehnologija, trebali bi postati praksa svakodnevnog rada.

Literatura i izvori

Hrvatski krugoval, Zagreb, Godina III, broj 1, od 3.siječnja 1943.

„Radio-Dubrovnik 1945-1950“, manuskript, Dubrovnik, 1950.

Vončina, Nikola: *Dvanaest prevratnih godina: 1941.-1953., Prilozi za povijest radija u Hrvatskoj II*, Zagreb, 1997.

Vončina, Nikola: *TV osvaja Hrvatsku - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj III*, Zagreb, 1999.

Vončina, Nikola: *RTV Zagreb 1959.-1964. - Prilozi za povijest radija i televizije u Hrvatskoj IV*, Zagreb, 2001.

Grupa autora: *Djelo novinara Rudimira Roteru*, ur: Đorđe Obradović, Dubrovnik, Sveučilište u Dubrovniku, 2007.

Istraživanje tvrtke Mediametar, od ožujka 2006.

www.hrt.hr

